

ARAŞTIRMA MAKALE

Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılık kavramı ve yaşlılar hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi

Gülsüm YETİŞ¹ & Perihan GÜRBÜZ*

* İnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Malatya / Türkiye

ORCID No: 0000-0002-3313-7025 / ORCID No: 0000-0002-6632-9197

Geliş Tarihi: 13 Mart 2017, Kabul Tarihi: 19 Mayıs 2018, Yayın Tarihi: 11 Haziran 2018

ÖZET

Yaşlı nüfusundaki artış ve aile yapısındaki değişiklikler, yaşlı hizmetlerinin önemini artırmaktadır. Yaşlılık toplumsal bir çevrede sosyal ilişkilerle yoğrularak yaşanır. Dünya genelinde "yaşlı" kavramının tanımı ve yaşlılığın başlangıcı ile ilgili kesin bir fikir birliği yoktur. Yaşla birlikte sağlık sorunlarının artması yaşlı bireylerin sağlık hizmetleri gereksinimini arttırmaktadır. Meslek hayatlarında her yaş grubundan bireylere hizmet verecek olmaları, sağlık hizmetleri alanında eğitim gören öğrencilerin yaşlılık ve yaşlılar hakkındaki düşüncelerini önemli kılmaktadır.

Tanımlayıcı türde yapılan bu araştırma; meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılık kavramı, yaşlılık algısı, yaşlanma yaşı, yaşlılıkta tercih edilen yaşam alanı ve yaşlılara bakış açısı gibi konulardaki düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 320 öğrenci ile yapıldı. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanıldı.

Araştırmanın verilerine göre; öğrencilerin % 40.6'sı yaşlılık yaşının 65 yaş ve üzeri olduğunu, % 57.8'i yaşlılar için en uygun yaşam alanının kendi evi olduğunu, % 75.9'u yaşlandığında kendi evinde yaşamayı tercih edeceğini ifade etmiştir. Öğrencilere 'yaşlılık kavramının kendilerine çağrıştırdığı ifadeler' sorulduğunda; 1. Sırada şefkat (% 63.8), 2. Sırada hastalık (% 35.3), 3. Sırada güçsüzlük (% 40.9) cevabını vermişlerdir. Sonuçta; sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılar hakkında genellikle olumlu düşüncelere sahip olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, yaşlılık yaşı, yaşlılık kavramı, sağlık meslek yüksekokulu

Determination of the health services vocational high school students' thoughts about the concept of age and elderly

ABSTRACT

The increase in the elderly population and changes in the family structure increase the importance of elderly services. Elderly is experienced with social relations in a social environment. There is no definite consensus around the world about the definition of the "old" concept and the beginning of aging. Increase of the health problems with aging increase elderly people's need for health services. Since they are going to give health service to all ages of patients, the students' -who have been taking education about healthcare- thoughts and preferences about aging and old age become important.

This descriptive research has been done with 320 students of Inonu University Health Services Vocational High School, who had been taking education in 2016-2017, to define the thought of the vocational high school students about; the concept of old age, the aging perception, the aging age, the living place preferred in old age and the point of view about aged people, in . According to the data of the research; 40.6% of the students stated that the age of the elderly is 65 years and over, 57.8% said that the most suitable living place for the elderly is their own home and 75.9% of them said that they would prefer living in their own home in elderly. When students were asked about 'expressions that the old age concept implies to them'; 'Compassion' (63.8%) in the first place, followed by 'disease' (35.3%) in the second place and 'weakness' (40.9%) in the third place answers were taken. As the result; vocational high school students have been found to have positive thoughts about the elderly in general.

Key Words: Aging, old age, old age concept, health services vocational school

¹ Sorumlu Yazar İletişim: gulsum.yetis@inonu.edu.tr

1.GİRİŞ

Yaşlanma, canlı yaşamında doğumla başlayan ve durdurulamayan, hücrelerden sistemlere kadar tüm vücudu etkileyen, yıpranmanın rejenerasyondan daha hızlı olması sonucunda ortaya çıkan (Yerlisu Lapa, 2013), geri dönüşü olmayan normal ve kaçınılmaz bir süreçtir (Fadiloğlu, 2013). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 'Çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması' olarak tanımlanan yaşlılık süreci bireyin gençlik döneminde rahatlıkla yapabildiği pek çok aktivitede zorlandığı ve/veya yapamaz olduğu bir zaman dilimidir (Ulusal Eylem Planı, 2013).

Dünya genelinde "yaşlı" kavramının tanımı ve yaşlılığın başlangıcı ile ilgili kesin bir fikir birliği olmamakla birlikte bu kavram farklı toplumlarda farklı anlamlar ifade etmektedir (İhtisas Komisyonu Raporu, 2014). Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılında yaşlıları kronolojik olarak; 65-74 yaş arası genç yaşlılık, 75-84 yaş arası orta yaşlılık ve 85 yaş üzeri ileri yaşlılık (ihtiyarlık) olmak üzere üç gruba ayırmıştır (WHO, 2002, Ulusal Eylem Planı, 2013). Yaşlılığın başlangıcını nüfus bilimciler ve Birleşmiş Milletler 60 yaş, gelişmiş ülkelerin birçoğu -özellikle sosyal güvenlik hizmetlerinde- 65 yaş olarak kabul etmektedir (İhtisas Komisyonu Raporu, 2014). Tarihsel sürece bakıldığında; Hipokrat doruğa ulaşma yaşını 56 olarak nitelendirirken, Aristoteles beden mükemmeliyetini 35, ruhun mükemmeliyetini 50 yaşında sonlandırmaktadır. Platon'a göre ise yaşlanma kişiye özgüdür (Kılıç, 2009).

Yaşlanma süreci; bireylerin genetik özellikleri, yaşam tarzları, hastalıkları ve fizyolojik başa çıkma yolları gibi faktörlerden etkilenerek bireysel farklılıklar göstermektedir (Özkayar & Arıoğlu, 2007). Bazı bireylerde zihinsel ve fiziksel kapasitede azalmalar, hareket yeteneğinde yavaşlamalar görülmesine rağmen kişi kendini yaşlı hissetmeyebilir (Beğer & Yavuzer, 2012). Yani yaşlılık sadece kronolojik yaş ve fiziksel görünümle değerlendirilmemeli, psikolojik ve sosyal boyutları ile birlikte ele alınmalıdır (Kılıç, 2009). Batı toplumlarının çoğunda yaşam evreleri 'çocukluk', 'gençlik', 'erishkinlik' ve 'ihtiyarlık' şeklinde parçalı biçimde algılanmakta ve bu anlayışta ihtiyarlık dönemi acizlik, yalnızlık ve düşkünlükle yakın anlam taşımaktadır (Beğer & Yavuzer, 2012). Bu açıdan bakıldığında, yaşlılık bireyin çoğunlukla üreticilik rolünü bıraktığı ve sosyal konumunda değişmeler yaşadığı bir dönem olarak görülmektedir (Yerlisu Lapa, 2013). Batılı olmayan toplumların çoğunda ise hayat doğumdan ölüme kadar bir bütün olarak değerlendirildiğinden yaşlılar toplumdan ayrı görülmezler ve bakıma muhtaç olarak algılanmazlar (Beğer & Yavuzer, 2012).

Özellikle 20. yüzyılda yaşanan modernleşme ve kentleşmenin getirdiği çekirdek aile yapısı yaşlıların statüsünü sarsarak, geleneksel aile içinde saygın bir yeri ve otoritesi olan yaşlının aile içindeki konumunu değiştirmiştir (Ulusal Eylem Planı, 2013). Bireylerde yaşamın tüm evrelerinin zorlamalarına karşın varoluşunu sürdürebilmiş olmanın bilgeliği ve iç görüsünün bulunduğu yaşlılık dönemi için (Beğer & Yavuzer, 2012); günümüz toplumunda tecrübe ve bilgelik gibi olumlu özellikler çoğunlukla göz ardı edilmekte ve yaşlılar bakıma muhtaç, yürüme güçlükleri olan, değişime kapalı, mutsuz, yalnız, sosyal ilişkileri zayıflamış bi-

reyler olarak düşünülmektedir (Ulusal Eylem Planı, 2013). Yaşlı nüfusta gözlenen ve beklenen artış (TNSA, 2013; TÜİK, 2016) ve aile yapısındaki değişiklikler, yaşlı hizmetlerinin önemini artırmaktadır (Ulusal Eylem Planı, 2013). Yaşlılık; kronolojik yaş ve fiziksel görünümle birlikte psikolojik ve sosyal boyutların da değerlendirilmesini gerektiren bir süreç olarak (Kılıç, 2009) bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır (İhtisas Komisyonu Raporu, 2014). Psikososyal açıdan değerlendirildiğinde, başarılı bir yaşlılık sürecinin geçirilebilmesi için öncelikle yaşlı bireylerin aile ve yakın çevresiyle olan ilişkilerinin canlı tutulması yönünde stratejiler geliştirilmesi gerektiği söylenebilir (Beğer & Yavuzer, 2012). Yaşlı refahının sağlanması ve yaşlı bireylerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, aktif ve sağlıklı yaşlanma uygulamalarının desteklenmesi hem ailenin hem de toplumun refahı ve mutluluğu için önemli bir konudur (İhtisas Komisyonu Raporu, 2014). Yaşlılar için kaliteli sağlık hizmetinin sunulabilmesi için bakım ile ilgili kararlara yaşlının da katılması, yaşlı sağlığının geliştirilmesi, hastalıkların tedavisi, engelliliğin azaltılması ve de kendi evlerinde hizmet alabilmeleri gerekmektedir (Beğer & Yavuzer, 2012). Yaşlıların psikososyal refahı, mesleki bilgi birikimlerinden, yaşam deneyimlerinden yararlanabilmesi ve kuşaklararası dayanışmanın sağlanması için (Ulusal Eylem Planı, 2013) en önemli yaklaşım, yaşlının gerek yakın aile bireylerinden gerekse aile dışı kurum veya kuruluşlardan ev içi sağlık hizmetinden yararlanmasını sağlamaktır (Beğer & Yavuzer, 2012).

'Yaşlılık' ve 'ihtiyarlık' toplumsal bir çevrede sosyal ilişkilerle yoğrularak yaşanır ve inşa edilir (Beğer & Yavuzer, 2012). Yaşlanmaya bakış açısı; yaşlıya bakım sağlamanın ötesinde toplumla bütünleşme, kaybolan statü ve rollerin yeniden kazanımı, üretken olarak boş zamanların etkili bir şekilde değerlendirilmesi ile birlikte yaşlı bakımı hizmetlerinin koordinasyonu, standardı ve niteliğini de iyileştirecek anlayışı da içermelidir (İhtisas Komisyonu Raporu 2014). Bunun yanı sıra sosyal açıdan yaşlılık, bireylerin yaşadıkları toplumdaki sosyal yapıya ve bu yapı içerisinde yaşlılığın konumlandırılış biçimine göre değerlendirilmelidir (Beğer & Yavuzer, 2012). Toplumun sosyokültürel yapısı, tutum ve davranışlarındaki değişiklikler, bireylerin ve toplumun yaşlılığı algılayışı yaşlıya sunulan hizmetlere yansımakta ve sağlık hizmetleri açısından birçok klinik alanda yaşlı bakımı istenmeyen bir çalışma alanı olabilmektedir (Adıbelli, Türkoğlu & Kılıç, 2013). Sağlık çalışanlarının yaşlanma ve yaşlı hakkındaki yanlış inanışları, olumsuz tutumları, yaşlılara sunulan hizmetlerin etkinliğinin ve kalitesinin azalmasına neden olabilmektedir (Chung, Chan, Yeung, Wan & Ho, 2003; Özbek Yazıcı, Kalaycı, Kaya & Tekin, 2015). Meslek hayatlarında her yaş grubundan bireylere hizmet verecek olmaları ve yaşlı nüfusun giderek artması gibi durumlar, sağlık alanında çalışmak üzere eğitim gören öğrencilerin yaşlılık ve yaşlılar hakkındaki düşüncelerini ve tercihlerini önemli kılmaktadır. Bu çalışmada amacımız; İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılık kavramı, yaşlılık algısı, yaşlanma yaşı, yaşlılıkta tercih edilen yaşam alanı ve yaşlılara bakış açısı gibi konulardaki düşüncelerinin belirlenmesidir.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı türde yapılan araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda aktif öğrenim gören 480 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Ancak, araştırmaya katılmayı kabul etmeyenler ve araştırmanın yapıldığı tarihte okula gelmeyenler araştırmanın kapsamı dışında kalarak, 320 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturdu.

Araştırmanın uygulanmasına başlamadan önce Malatya Klinik Araştırmaları Etik kurulundan ve İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndan yazılı, araştırmaya katılan öğrencilerden gönüllülük esasına dayanarak sözlü olmak üzere gerekli izinler alındı.

Araştırmada; araştırmacılar tarafından literatür bilgilerinden yararlanılarak hazırlanan anket formu kullanıldı (Arpacı & Ersoy, 2015; Altay & Aydın, 2015; Özbek Yazıcı, vd., 2015). Anket formu; öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren 6 soru, daha önce yaşlı bireylerle yaşama ve onlara yardımcı olma durumu hakkında 4 soru, yaşlılık kavramı ve yaşlılar hakkındaki düşüncelerini içeren 25 soru

olmak üzere toplam 35 sorudan oluşmaktadır. Veriler Ocak ayı içinde, sınıf ortamında, ders dışı saatlerde veri formları ile toplandı. Anketler öğrenciler tarafından 5-10 dakikada dolduruldu ve doldurulan formlar araştırmacılar tarafından geri toplandı. Elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesi bilgisayar ortamında SPSS 17.0 paket program kullanılarak yapıldı. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) ve ki-kare analizi kullanıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan 320 öğrencinin % 79.4'ü 18-20 yaş aralığında, % 70.6'sı kız, % 96.9'su bekar ve % 82.2'sinin ekonomik durumu orta düzeydedir. Öğrencilerin % 40.6'sı yaşlılık yaşının 65 yaş ve üzeri olduğunu düşünmektedir. "Şimdiye kadar yaşlı ile yaşadığınız mı?" sorusuna % 41.3'ü evet cevabı vermiştir. Yaşlıyla yaşayanların % 64.3'ü 2 yıldan fazla süre yaşlı ile yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin; % 42.9'u sadece büyükannesi ile birlikte, %7.9'u sadece büyükbabası ile birlikte, % 44.4 'ü ise her ikisiyle birlikte yaşadığını ifade etmişlerdir. Anne babasını yaşlı olarak değerlendirenlerin oranı ise % 4.8'dir.

Tablo 1. Yaşlılık kavramının öğrencilere çağrıştırdığı ifadeler

İfadeler	1. Çağrışım		2. Çağrışım		3. Çağrışım		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Şefkat	204	63,8	21	6,8	25	8,7	250	79,3
Hastalık	31	9,7	113	36,8	65	22,7	209	69,2
Güçsüzlük	28	8,8	39	12,7	131	45,8	198	67,3
Bilgelik	36	11,3	93	30,3	12	4,2	141	45,8
Bağımlılık	14	4,4	30	9,8	19	6,6	63	20,8
Bolluk	3	0,9	7	2,3	18	6,3	28	9,5
Çirkinlik	1	0,3	1	0,3	7	2,4	9	3,0
İzolasyon	1	0,3	3	1,0	4	1,4	8	2,7
Yoksulluk	2	0,6	1	0,3	5	1,7	8	2,6

Öğrencilerden yaşlılık kavramının kendilerine çağrıştırdığı ifadeleri sıralaması istendiğinde; birinci sırada (% 63.8) şefkati, ikinci sırada (% 35.3) hastalığı,

üçüncü sırada (% 40.9) güçsüzlüğü çağrıştırdığını ifade etmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin yaşlı bireylere yardım ettiği aktiviteler

Öğrencilerin yaşlı bireylere yardım ettiği durumlar	Yaptım		Yapmadım		Kendisiyle birlikte	
	S	%	S	%	S	%
Ev işleri	203	63,4	86	26,9	31	9,7
Alışveriş	180	56,3	106	33,1	34	10,6
Hastaneye götürüp refakat etme	150	46,9	145	45,3	25	7,8
İlaçlarını düzenli alıp almadığının kontrolü	147	45,9	137	42,8	36	11,3
Yemek pişirme	140	43,8	144	45,0	36	11,3
Sosyal aktivitelere katılımını sağlama	132	41,3	145	45,3	43	13,4
Bireysel temizlik ve bakım	91	28,4	192	60,0	37	11,6

Tablo 3. Yaşlıya yardım edilen işler ile cinsiyet faktörünün karşılaştırılması

Yardım edilen işler	Cinsiyet	Kız		Erkek		Anlamlılık
		S	%	S	%	
Ev işleri	Yaptı / yapıyor	174	77,0	60	63,8	$\chi^2 = 17,47$ p=0,012
	Yapmadı	52	23,0	34	36,2	
Alışveriş	Yaptı / yapıyor	140	61,9	74	78,7	$\chi^2 = 8,695$ p=0,012
	Yapmadı	86	38,1	20	21,3	
Yemek pişirme	Yaptı / yapıyor	132	58,4	44	46,8	$\chi^2 = 3,777$ p=0,038
	Yapmadı	94	41,6	50	53,2	
Refakat etme	Yaptı / yapıyor	112	49,6	63	67,0	$\chi^2 = 8,396$ p=0,003
	Yapmadı	114	50,4	31	33,0	

“Çevrenizdeki yaşlı bireylere hangi işlerde yardımda buldunuz/ bulunuyorsunuz” sorusuna öğrencilerin yarısından fazlası ev işleri (% 63,4) ve alışveriş (% 56,3) konusunda yardım ettiklerini, yarıya yakını ise hastane refakati, ilaç kontrolü, yemek pişirme ve sosyal aktiviteler katılımlarını sağlama gibi işlerinde yaşlıya yardımda bulduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Öğrencilerin cinsiyetleri ile ev işleri, alışveriş, yemek pişirme ve refakat etme durumları arasındaki farkın anlamlı olduğu (p<0.05), kız öğrencilerin yaşlıların bu aktivitelerine erkeklere oranla daha çok yardım ettikleri görüldü. Sosyal aktiviteler katılma ve ilaç kontrolü ile cinsiyet arasında ise anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) tespit edildi (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerin yaşlılar ve kendileri için yaşam alanı tercihleri

Uygun Alan	Yaşlı için		Kendi için		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Kendi evi	185	57,8	243	75,9	428	67,1
Çocuğunun evi	106	33,1	60	18,8	166	26,0
Çocuklarına yakın bir mesafede kendi evi	19	5,9	9	2,8	28	4,4
Huzurevi	8	2,5	6	1,9	14	2,2
Gündüz bakım evi	1	0,3	-	0	1	0,1

Yaşam alanı tercihleri incelendiğinde; öğrencilerin % 57,8'i yaşlılar için en uygun yaşam alanının yaşlıların kendi evi olduğunu, % 75,9'u yaşlandıklarında kendi evinde yaşamayı tercih edeceğini ifade etmiştir (Tablo 4).

Öğrencilerin yaşlılar ve yaşlılık hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; “yaşlılar her işimize karışarak bizlere engel olurlar” ve “yaşlılar, toplum tarafından dışlanmaktadır” cümlelerine öğrencilerin katılma oranı en azdır (% 23,8). “yaşlılardan çok gençlerle daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim” ifadesine katılanların oranı yarısından biraz fazla iken, “yaşlılar kendi yaş grubundakilerle bir arada olmaktan mutludurlar” ifadesine katılanların oranı % 87,5'tir (Tablo 5).

Öğrencilerin yaşlarına göre; “yaşlılık bireyin planlarını gerçekleştirebileceği bir dönemdir” ve “yaşlılardan çok gençlerle daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim” düşüncelerine katılım durumları arasındaki farkın anlamlı olduğu (p<0,05), diğer düşünceler ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edildi (Tablo 6). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre; “yaşlılıkta yalnızlık ve ölüm korkusu yaşanır”, “yaşlılar tecrübelerinden faydalanılması gereken hazinelerdir”, “aynı şartlarda ve durumda hem genç hem yaşlı bir birey varsa yaşlılar öncelikli olarak bakım almalıdır” düşüncelerine katılım durumları arasındaki farkın anlamlı olduğu (p<0,05), kızların bu sorulara katılma oranının erkeklere göre daha fazla olduğu tespit edildi. Diğer düşünceler ile cinsiyet arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü (Tablo 6).

Tablo 5. Öğrencilerin yaşlı hakkındaki düşünceleri

Düşünceler	Evet		Hayır		Kararsız	
	S	%	S	%	S	%
Yaşlılara yaşlarından dolayı daha fazla saygı gösteririm.	303	94,7	13	4,1	4	1,3
Yaşlılar tecrübelerinden faydalanılması gereken hazinelerdir	300	93,8	16	5,0	4	1,3
Yaşlılıkta hastalık ve güçsüzlük artar	294	91,9	23	7,2	3	0,9
Yaşlı bireyler daha çok ilgi beklerler, alıngandırlar	291	90,9	24	7,5	5	1,6
Yaşlıların tercih ve kararlarına daha fazla saygı gösteririm.	287	89,7	29	9,1	4	1,3
Aynı şartlarda ve durumda hem genç hem yaşlı bir birey varsa yaşlılar öncelikli olarak bakım almalıdır.	286	89,4	26	8,1	8	2,5
Yaşlılar kendi yaş grubundakilerle bir arada olmaktan mutludurlar.	280	87,5	32	10,0	7	2,2
Yaşlılar aile ve toplumla ilgili kararlarda önemli roller üstlenirler	274	85,6	41	12,8	5	1,6
Yaşlılıkta yalnızlık ve ölüm korkusu yaşanır	247	77,2	65	20,3	8	2,5
Yaşlanmaktan, birine muhtaç olmaktan çekiniyorum	235	73,4	82	25,6	3	0,9
Yaşlılıkta yaşam memnuniyeti azalır	230	71,9	82	25,6	8	2,5
Yaşlılar üreticidir	187	58,4	125	39,1	8	2,5
Yaşlılıkta yaşam standardı minimuma düşer	179	55,9	135	42,2	6	1,9
Yaşlılardan çok gençlerle daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim	176	55,0	134	41,9	10	3,1
Yaşlılar gençleri sürekli eleştirirler	171	53,4	143	44,7	6	1,9
Yaşlılık boş zamanların değerlendirildiği bir dönemdir	139	43,4	177	55,3	4	1,3
Yaşlılık ertelenebilir veya geciktirilebilir	127	39,7	183	57,2	10	3,1
Yaşlılık bireyin planlarını gerçekleştirebileceği bir dönemdir	113	35,3	201	62,8	6	1,9
Yaşlılık dönemini bir sorun olarak görüyorum	96	30,0	219	68,4	5	1,6
Yaşlılar, toplum tarafından dışlanmaktadırlar	76	23,8	237	74,1	7	2,2
Yaşlılar her işimize karışarak bizlere engel olurlar	60	18,8	255	79,7	5	1,6

4.TARTIŞMA

Öğrencilerin % 40.6'sı yaşlılık yaşının 65 yaş ve üzeri olduğunu düşünmektedir. 65 yaş DSÖ tarafından yaşlılığın başlangıcı olarak kabul etmektedir (WHO, 2002; Ulusal Eylem Planı, 2013). Bu durum araştırmamızın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin % 41.3'ü yaşlı ile birlikte yaşadıklarını, bunların % 64.3'ü iki yıldan daha fazla süre ile yaşadıklarını ifade ettiler. Öğrencilerin; % 42.9'u sadece büyükannesi ile birlikte, % 7.9 'u sadece büyük babasıyla, % 44.4 'ü ise her ikisiyle birlikte yaşadığını ifade ettiler. Altay ve Aydın çalışmalarında öğrencilerin % 55'inin yaşlı ile yaşadıkları, % 14.8'inin 3 yıl ve daha fazla süre yaşlı ile birlikte yaşadığı, % 28.4'ü büyükanne ve babasıyla yaşadığını tespit etmişlerdir. Ceylan ve Öksüz'ün (2015), sosyal hizmet lisans öğrencilerinin % 40,2'sinin sadece büyükannesi ile birlikte, % 8,2'sinin sadece büyükbabası ile birlikte yaşadığını tespit ettikleri çalışmanın sonucu araştırmamızın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda sadece büyükanne ile yaşayanların oranının fazla olmasının, kadınların ortalama yaşam sürele-

rinin erkeklere oranla daha uzun olmasından (TNSA, 2013) ve kadınların ekonomik açıdan tek başına geçinmesinin zorluğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrencilere 'yaşlılık kavramının kendilerine çağrıştırdığı ifadeler' sorulduğunda; 1. Sırada şefkat (% 63.8), 2. Sırada hastalık (% 35.3) , 3. Sırada güçsüzlük (% 40.9) cevabını vermişlerdir. Altay ve Aydın'ın hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin aklına yaşlı denince % 29.2'sinin yalnızlık, % 26.2'sinin bağımlılık ve % 17.4'ünün şefkat geldiği sonucuna ulaşmışlardır (Altay & Aydın, 2015). Özbek Yazıcı ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında, yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlılığı sırasıyla "şefkat" (% 28), "bağımlılık" (% 18) ve "mutluluk" (% 16) kavramları ile algıladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Her iki çalışmada da araştırma bulgularımıza benzer şekilde ilk üç sırada "şefkat" kavramı yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 69,2'si, yaşlılık kavramının kendilerine ilk üç sırada hastalığı çağrıştırdığını ifade etmişlerdir. Çalışmalarda; yaşla birlikte sağlık sorunlarının ve kronik hastalıkların görülme sıklığının arttığı (Bradley & Hernandez, 2011; Beğer &

Yavuzer, 2012; Fadiloğlu, 2013), 65 yaş üstü kişilerin çoğunda en az bir kronik hastalığın bulunduğu (Kutsal, 2011; Fadiloğlu, 2013) ve bu kişilerin en az % 50'sinde kronik fiziksel hastalıklar sonucu gelişen sosyal ve fiziksel kısıtlanma yakınmaları olduğu so-

nuçlarına ulaşılmıştır (Küçük, 2016). Yaşla birlikte sağlık sorunlarının ve kronik hastalıkların artmasına yönelik bu ve benzer bilgiler, öğrencilerde yaşlılıkta hastalık algısı oluşturmuş olabilir.

Tablo 6. Yaş ve cinsiyete göre yaşlı hakkındaki düşüncelerin karşılaştırılması

Düşünceler	Yaş				Anlamlılık	
	18-20 yaş arası		21 yaş ve üzeri			
	S	%	S	%		
Yaşlılık bireyin planlarını gerçekleştirebileceği bir dönemdir	Katılıyorum	97	38,3	16	23,9	$\chi^2 = 11,44$ p=0.003
	Katılmıyorum	154	60,9	47	70,1	
	Kararsızım	2	0,8	4	6,0	
Yaşlılardan çok gençlerle daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim	Katılıyorum	149	58,9	27	40,3	$\chi^2 = 7,79$ p=0.020
	Katılmıyorum	96	37,9	38	56,7	
	Kararsızım	8	3,2	2	3,0	
Yaşlılıkta yalnızlık ve ölüm korkusu yaşanır	Cinsiyet	Kız		Erkek		$\chi^2 = 16,19$ p=0.000
	Katılıyorum	188	83,2	59	62,8	
	Katılmıyorum	33	14,6	32	34,0	
Yaşlılar tecrübelerinden faydalanılması gereken hazinelerdir	Katılıyorum	220	97,3	80	85,1	$\chi^2 = 17,93$ p=0.000
	Katılmıyorum	4	1,8	12	12,8	
	Kararsızım	2	0,9	2	2,1	
Aynı şartlarda ve durumda hem genç hem yaşlı bir birey varsa yaşlılar öncelikli olarak bakım almalıdır.	Katılıyorum	210	92,9	76	80,9	$\chi^2 = 10,64$ p=0.005
	Katılmıyorum	13	5,8	13	13,8	
	Kararsızım	3	1,3	5	5,3	
Yaşlılıkta hastalık ve güçsüzlük artar	Katılıyorum	210	92,9	84	89,4	$\chi^2 = 2,42$ p=0.297
	Katılmıyorum	15	6,6	8	8,5	
	Kararsızım	1	0,4	2	2,1	

Öğrencilerin yaşları ile; "yaşlılık bireyin planlarını gerçekleştirebileceği bir dönemdir" ve "yaşlılardan çok gençlerle daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim" düşüncelerine katılım durumları arasındaki fark anlamlı bulunurken diğer düşünceler ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edildi. Öğrencilerin cinsiyetleri ile düşüncelerine katılım durumları karşılaştırıldığında; "yaşlılıkta yalnızlık ve ölüm korkusu yaşanır", "yaşlılar tecrübelerinden faydalanılması gereken hazinelerdir", "aynı şartlarda ve durumda hem genç hem yaşlı bir birey varsa yaşlılar öncelikli olarak bakım almalıdır" düşüncelerine katılım durumları ile cinsiyet arasındaki fark anlamlı olup kızların bu sorulara katılma oranının erkeklere göre daha fazla olduğu tespit edildi. Diğer düşünceler ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edildi. Bu sonuçlar, Köse ve arkadaşlarının (2015) yaptığı ve kız öğrencilerin yaşlıya yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumsuz olduğu sonucuna ulaştığı çalışma ile farklılık göstermektedir. Arpacı ve arkadaşları (2015) yetişkin bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin görüşleri üzerinde cinsiyetin etkisini incelendiğinde; "yaşlılık bireyin planlarını gerçekleştirebileceği bir dönemdir" ifadesine erkeklerin kadınlardan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu, "yaşlılar aile ve toplumla ilgili kararlarda önemli roller üstlenirler" ve "yaşlılık boş zamanların değerlendirildiği bir dönemdir" maddele-

rinde ise kadınların erkeklerden daha yüksek puana sahip olduğunu, fakat ifadelerin hiçbirinde yetişkin kadınlar ile erkekler arasında önemli farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 57,8'i yaşlılar için en uygun yaşam alanının yaşlının kendi ev ortamı olduğunu, ikinci olarak (% 33,1) çocuklarının yanı olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşlıların huzurevinde yaşaması gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 2,5 tir. Öğrencilerin % 75,9'u yaşlandığında kendi evinde yaşamayı tercih edeceğini, %1,9'u ise huzurevinde bakım almak isteyeceklerini ifade etmiştir. Yapılan çalışmalar; yaşlıların büyük çoğunluğunun huzurevinde kalmayı istemediklerini (Onat, 2004), kendi ev ortamlarında aileleriyle birlikte yaşamayı tercih ettiklerini göstermekte ve çalışmamızı destekler niteliktedir (Bahar & Parlar, 2007; Öztöp, Şener & Güven, 2008; Fadiloğlu, 2013). Yaşlı olmayan gruplarda yapılan çalışmalarda da huzurevi en son tercih oranına sahip olup sonuçları çalışmamıza benzerdir. Baran ve arkadaşlarının yaşlıya bakım veren bireyler (oğlu, gelini, kızı, damadı, torunu vb.) ile yaptıkları bir çalışmada yaşlıya oğlu/gelini veya kızı/damadının bakması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır (Baran, Kalınkara, Aral, Baran, Akın & Özkan, 2005). "Türkiye'de Aile Değerleri" (2010) araştırmasında görüşülen kişilerin yüzde 84,9'u bakıma muhtaç aile

büyüklerinin aile içinde bakılması gerektiğini düşünürken, ebeveynlerine huzurevinde daha iyi bakılacağını düşünenlerin oranı % 15,4'tür. Katılımcıların $\frac{3}{4}$ 'ü çocuklarının yaşlandıklarında kendilerine bakması gerektiğini belirtmektedir (Ekici, 2014). "Türk Aile Yapısı" Araştırmasında (2011) 18-60 yaş arasındaki bireylere, kendinize bakamayacak kadar yaşlandığınızda nasıl yaşamayı düşünüyorsunuz sorusuna cevap verenlerden, evde bakım hizmeti almak isteyenlerin oranının huzurevinde kalmak isteyenlerin yaklaşık iki katı olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada bekarlarda ve gençlerde "evde bakım hizmeti alırım" ve "huzurevine giderim" diyenlerin oranı yüksek çıkarken, evli bireylerde en yüksek oran "çocuklarımla yanında kalırım" tercihidir (Ekici, 2014; Eryurt, 2014). Danış ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada, sosyal hizmetler ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin % 87,2'si aile büyüklerinin çocukları ve ailesiyle, % 6'sı yalnız, % 1,5'inin huzurevi ve kurumlarda yaşamasının uygun olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada öğrenciler kendileri yaşlanınca % 78,0 oranında çocukları ve ailesiyle, % 14,2'si yalnız, % 3,4'ü huzurevi ve kurumlarda yaşamayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir (Danış, Kara, Çolak, Kırpık & Ayyıldız, 2015). Aile Yapısı Araştırması (2016)'nda ise bireylerin kendilerine bakamayacak kadar yaşlandıklarında nasıl yaşamayı düşündükleri sorulduğunda, % 37,6'sı çocuklarının yanında kalmayı istediklerini belirtmiş ve diğer en çok tercih edilen yaşlılıkta yaşam biçimi tercihi sırasıyla, % 29,4 ile evde bakım hizmeti almak ve % 11 ile huzurevine gitmek olmuştur. Görüldüğü gibi yapılan çalışmalar da yıllar içinde tercih alanları değişmezken, oranların sayısal değerleri değişkenlik göstermiştir. Geleneksel yapımız gereği yaşlıların tercihleri ve kendi ortamlarında bakım alması için destek sağlanması esas olmalıdır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

- Ülkelerin gelişmişlik düzeyi göstergelerinden biri olan yaşlı nüfusu giderek artmaktadır. Yaşlı bireylerin statüsü, yaşının toplum tarafından algılanma şekline ve toplumun yaşlıya bakış açısına göre değişiklik göstermektedir. Araştırmamızın sonucunda sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılar hakkında genellikle olumlu düşüncelere sahip olduğu belirlendi. Toplumun ve özellikle gençlerin yaşlılar hakkında olumlu düşüncelere sahip olması önemlidir. Bu nedenle sosyal açıdan yaşlılara karşı olumlu tutumların gösterilmesi ve yaşlıların bilgelik, bereket, şefkat gibi olumlu özelliklerinin benimsenmesi sağlanmalıdır. Kitle iletişim araçları ve okul kitaplarında yaşlıların olumlu özelliklerini ön plana çıkaracak yayınlar yapılması ve gençlerin yaşlılık ve tabii yaşlanma süreci hakkında bilgilendirilmesi önerilebilir.
- Çalışmamızda yaşlılıkta yaşam alanı tercihlerine yönelik öğrencilerin yaşlılar için kendi evleri yada çocuklarının evlerinin uygun olduğunu düşündükleri ve kendileri yaşlandığında kendi evleri yada çocuklarının evlerinde yaşamayı tercih edecekleri sonucu elde edildi. Fakat değişen aile yapısı ve kadınların çalışma hayatına girmesi gibi durumlar, yaşlıların tercih ettikleri ev ortamlarında kalmalarını zorlandırmaktadır. Yaşlı bakım hizmetlerinin sosyal, sağlık, bakım gibi multidisipliner ekiple verilmesi ve

sağlıklı yaşlanma, yaşlı refahı, yaşlının bakımında tercihlerine önem verilmesi gibi konuların ele alınması gerekmektedir.

- Araştırmanın sadece bir üniversite yerleşkesindeki öğrencilerinin görüşlerini içermesi, dolayısıyla diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerinin yansıtılamaması bu araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Toplumun ve özellikle gençlerin yaşlılara bakış açısına yönelik ve yaşlıların tercihlerine ilişkin daha kapsamlı çalışmaların yapılması, bu çalışmaların sonuçları doğrultusunda toplumdaki yaşlı popülasyona yönelik planlamalar yapılması önerilebilir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N. & Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 2-8.
- Altay, B. & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
- Arpacı, F. & Ersoy, A.F. (2015). *Türk Toplumunda Yaşlılık: Yetişkin Bireylerin Yaşlılık Dönemi Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma*. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/>. Erişim Tarihi: 20.02.2017.
- Bahar, A. & Parlar, S. (2007). Yaşlılık ve evde bakım. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 32-39.
- Baran, A.G., Kalıncı, V., Aral, N., Baran, G., Akın, G. & Özkan, Y. (2005). *Yaşlı ve Aile İlişkileri: Ankara Örneği*. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları No:127. Ankara.
- Beğner, T. & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25, 1-3.
- Bradley, S.M. & Hernandez, C.R. (2011). Geriatric assistive devices. *American Family Physician*, 84(4), 405-411.
- Ceylan, H. & Öksüz, M. (2015). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 459-466.
- Chung, J.Y.M., Chan, J.T.S., Yeung, R.S.D., Wan, R.C.H. & Ho, S.T. (2003). Nurses' attitude toward alcoholic patients in accident and emergency department in Hong Kong. *Hong Kong College of Emergency Medicine*, 10(2), 104-112.
- Danış, M.Z., Kara, Z., Çolak, F., Kırpık, S. & Ayyıldız, A. (2015). Sosyal hizmet ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları. *Tarih Okulu Dergisi*, 24(8), 539-559.
- Ekici, F. Y. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, (30), 209-224.
- Eryurt, M.A. (2014). Türkiye'de yaşlı nüfus ve yaşlılık dönemiyle ilgili yaşam tercihleri. *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*. Araş-

- tırma ve Sosyal Politika Serisi, Birinci Basım, İstanbul.
- Fadıloğlu, Ç. (2013). Yaşlılıkta evde bakım. In: Ç. Fadıloğlu, G. Ertem & F. Şenuzun Aykar (edits). *Evde Sağlık ve Bakım*. 1.Baskı. Ankara: Göktuğ Yay. (s.159-177).
- Kılıç, D. (2009). Yaşlı sağlığı. In: B. Erci, İ. Aydın Avcı, N. Hacıoğlu, D. Kılıç & G. Tanrıverdi. *Halk Sağlığı Hemşireliği*. 1.Baskı Ankara: Göktuğ Yay. (s.133-155).
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S. & Açıkkel, C.H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gulhane Medical Journal*, 57, 145-151.
- Kutsal, Y.G. (2011). *Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları*. www.geriatri.org.tr/ Sempozyum Kitap 2011/3.pdf
- Küçük, L. (2016). Psikiyatride evde bakım uygulamaları. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*, 2(3), 53-59.
- Onat, Ü. (2004). Yaşlanma ve sosyal hizmet. *Yaşlılık Gerçeği*. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma Merkezi. Ankara: H.Ü. Hastaneleri Basımevi.
- Özbek Yazıcı, S., Kalaycı, I., Kaya, E. & Tekin, A. (2015). Yaşlı Bakım Programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 8(2), 77-87.
- Özkayar, N. & Arıoğlu, S. (2007). Yaşlanma ile meydana gelen fizyolojik değişiklikler. *İç Hastalıkları Dergisi*. http://ichastaliklaridergisi.org/managete/fu_folder/2007-01/html/2007-14-1-018-026.htm.
- Öztop, H., Şener, A. & Güven, S. (2008). Evde bakımın yaşlı ve aile açısından olumlu ve olumsuz yönleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 39-49.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı. Ankara - 2013.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı, 2014-2018). (2014). *Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2023*. Ankara.
- TNSA, (2013). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- TÜİK, (2016). Aile Yapısı Araştırması. www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21869. Erişim Tarihi: 18.01.2017
- TÜİK, (2016). Türkiye İstatistik Kurumu 2016, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- WHO, World Health Organisation. (2002) The World Health Report 2002 - Reducing Risks, Promoting Healthy Life. <http://www.who.int/whr/2002/en/>. Erişim Tarihi: 17.03.2017
- Yerlisu Lapa, T. (2013). Life satisfaction, leisure satisfaction and perceived freedom of parkrecreation participants. *3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership (WCLTA-2012)*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93. Elsevier Ltd.
- Yılmaz, E., Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2), 35-53.